

"העיקר שתמשיכי לאהוב אותי"...

אלה היו המילים האחרונות שאמרת, נוני אחי האהוב בשיחת טלפון, כאשר הייתי ישובה במטוס בטרם המריא בדרכי לאוסטרליה, בסוף נובמבר 2016. ואני כמובן הבטחתי לך שאמשיך לאהוב אותך תמיד כפי שתמיד אהבתי אותך. יומיים לאחר מכן, ב 2.12.2016, הגיעה מבטי הבשורה המרה. היה לי ברור לאן פניך מועדות ברגעים הרי גורל אלה. לכאבי הגדול, המחלה הקשה שלקית בה, גרמה לך למעוד. כחצי שנה לפני אותה שיחה, ביקרתי אותך והייתה לי תחושה שזה ביקורי האחרון, שכן מצבך הבריאותי הגופני והנפשי, היו קשים מנשוא. הסבל והעינוי שהיו מנת חלקך, היו בעוצמות שלא ניתן לשאתם עוד. הגעת למבוי סתום. גם לאלוהים אין תשובה לשאלה שזועקת במלוא הגרון: **מדוע?**

נוני, אחי האהוב והיחיד, נולד בחיפה ב 21.4.1950 הוא עבר טלטלות בילדותו המוקדמת עקב מחלתה של אימא שלנו, ואלה צרבו את נשמתו הרגישה. למרות זאת, חייו התנהלו בדרך הרגילה מהגן ועד סיום הלימודים בבית הספר תיכון עירוני ג' בנוה שאן, לשירות הצבאי בנח"ל מוצנח ובהצטרפות לגרעין בקיבוץ מבוא חמה. אך באיזשהו שלב, הוא החליט לעזוב.

בתחילת שנות השבעים, לאחר ניסיון שכשל ללמוד רפואה וטרינרית באיטליה, יצא נוני למסעי הרפתקאות בעולם, חלקם היו טיולים עם אבא ואימא באירופה אותם הוא אירגן. לבסוף, בשנת 1974/5 החליט להצטרף לקיבוץ מעין צבי. נוני אהב מאוד את סגנון החיים הזה והשתלב במסירות ובהתלהבות בעבודה במטעים, גם כאחראי על ההשקיה, לאחר שלמד את המקצוע במדרשת רופין. הצטרפותו לקיבוץ מעין צבי, למעשה סגרה מעגל חיים מדהים.

באחד הימים, סקרנותו של נוני הוליכה אותו למחסן ישן של הקיבוץ, באזור המטעים, שבו היו מאוחסנים קלסרים ישנים עם מסמכים שעבר זמנם. וכמו בשוק הפשפשים, התחיל לנבור בניירת עד אשר עיניו הבחינו במכתב מדהים מתאריך 24.11.1940. וזה לשונו: *"אחבר חייט אלבר, פאפ פאק חייט, אסכת שטרלינאך תבוא רק בשבוע הבא, היות ואלוירה היא צכסיו בהרצליה ותחזור רק בעוד שבוע ימים. נא לאשר את זה לקבוצתך. דרישת פאפ אלבר החברית, פאק, אברהם ילינק".*

ובכן, כשנה אחרי עלייתם ארצה, הורינו נשלחו לקיבוץ מעין צבי על ידי הגיס, (הדוד שלנו) אברהם ילינק, בעלה של אחות אימי מקיבוץ כפר המכבי, אך הם עזבו את הקיבוץ תוך זמן קצר, עד כמה שידוע לנו, בגלל תנאי מגורים קשים באוהל ומכת יתושים בלתי נסבלת.

בשנים 1984/5 נוני פוגש את בטי ואת ג'ורג' בן החמש, שמגיעים מצרפת למעיין צבי לביקור. אהבה עזת עוטפת אותם והם מחליטים לכרוך את גורלם יחדיו. עבור נוני, ששאף להקים משפחה, הייתה זאת אחת התקופות המאושרות ביותר, אך גם הקשות ביותר עבורנו, שכן אבא ואימא שלנו הלכו לעולמם בזה אחר זה, לאחר ייסורים קשים.

בתקופה זו, לאחר שאימא כבר נפטרה וכשאבא היה חולה מאוד, נוני ובטי עזבו את הארץ ועברו לצרפת לתקופה של שנה. באחד ממכתביו לנוני מתאריך 27.8.1985, אבא שולח להם את ברכת הדרך: "אנולה היקר שלי, (זה היה אחד משמות החיבה של אמנון) אינני מצל לאחל לעצמי שאולי אורלי ירחם עלי ואוכל לראותכם. יצרתי לעצמי תמונה כאילו מהסרט "בית קטן בצרבה"...אני פועל אתכם - משפחה כפרית מאושרת בחצר אופיינית של איכרים. אינני מצל לחשוב שבאמת אראה תמונה זאת. אנולה, שלי, אני מאושר כבר ממחוק האפליה הלה. כמה אני מרוצה מאז שטלפנת אלי! אני מתאר לעצמי שמצטטו כשהצעתם לבית משפכם, שהוא ממש ההתעמדות של משאלת לבק, אתם יכולים להיות רק מאושרים ואלץ פעם לא תדעו דאגה. אני חי את התהפוכה בחייך כאילו הייתי אני עובר אותה. היינו הלה בחייך נראה לי פנטסטי כמו באצדה...אנולה שלי, כעת אני יוסף ליד השולחן במקום שבו תמיד יוסף אימא שלנו והיא מכתובה לי את השורות האחרונות האלה...בטח תצנוק לראות את בטי וא'ורל' בסביבה...אני מנשק אותך ומחבק בלי סוף, שלק, אבא."

בגלויה מצויירת מקסימה, שנוני שלח אלינו מיד עם הגיעו לצרפת, הוא כותב כך: "לאחר טיסה נעימה, הצענו בשלום לברי. הצענו ברכבת קרוב לחצות לטיימבול, שהינו אצל הורי בטי שלוש ימים במנוחה טובה, אוכל טוב והתחלנו לסדר את ענייני הנישואים. כשהתחלתי להרזים חוסר נוחות אופנית בגלל עודף מנוחה, עצרתי לאבא של בטי להכין חומר הסקה לחורף. בעצרת כולן חלקתי בולי צף לצעירים קטנים וסדרתי אותם במרתף. ביום שני בצרבה הצענו לביתנו נחמד בפולקסברג בסביבה נהדרת של יצרות, שדות, כפרים וציירות נחמדים..."

בתיאור פסטורלי זה אכן מתגשמת ברכתו של אבא לפחות בשנה הזאת 1985, כפי שנוני מתאר בגלויה ציורית נוספת: "קשה להאמין שכמעט כבר תמה שנה שלמה מאז נסיעתנו וצוד מצט נשוב ונתראה. לה יהיה בודאי מרעב ביחוד כאשר תפאסו בצוד יצור קטן שנוסף למשפחתנו... אפשר לומר שיש לי רגשות מצורבים לקראת חזרתנו. שנה זאת היתה עבורנו מלאה אושר ויופי, אך צמוק צמוק בתוך תוכי אני ממשק לחוש שהקייבול וישראל נשארנו צדיין עבורי ביתי האמיתי. יש לנו מוצד חזרה ארצה ב- 28.8.1986...להתראות, בטי, אמנון, א'ורל' ודורון..."

ואכן באוגוסט 1986, בטי, אמנון וג'ורג' חזרו ארצה לקיבוץ, עם בנם דורון, שנולד בצרפת בינואר באותה שנה. אלא שכעבור כארבע שנים, בשנת 1990, לאחר לבטים

רבים, עזבו נוני ובטי את הארץ ועברו לצרפת ביחד עם ג'ורג', שהיה אז כבן 10 ודורון, שהיה אז כבן 5. בצרפת המשיך נוני לעסוק בחקלאות ולשם כך רכש מטע תפוחים. בשנת 1992 נולד נועם ונוני היה מאושר מאוד, אך העבודה הפיסית הקשה במטע התפוחים, שבו טיפל לבדו ללא כל עזרה, גרמה לנוני לנזקים גופניים והוא נאלץ לעבור ניתוח בחוליות הצוואר ולהיפרד מהמטע האהוב עליו. מאותו זמן ואילך, מצב בריאותו הפיזי והנפשי הלך והתדרדר. שנים של טיפולים שונים תרמו רק בצורה חלקית, לשיפור בהרגשתו. אך הוא לא חזר להיות אותו אדם שמח, אוהב ונאהב ואט אט שקע בתוך עצמו. נוספו לכך קשיי ההגירה ותחושת הבדידות הקשה. נוני לא התאקלם ולא השתלב בחברה הצרפתית.

למרות המרחק, שמרנו על קשר מאוד הדוק, בהתחלה בקשר מכתבים ולאחר מכן בהמון שיחות טלפוניות. שיתפנו זה את זו בכל המתחולל בחיינו – גידול הילדים, עבודה, מערכת היחסים בזוגיות, עד הפרטים האינטימיים. היו לשנינו אוזניים קשובות ולב פתוח מתוך רצון הדדי וכנה לסייע בהתמודדויות במשברים קשים. במחברת בה כתב נוני במשך השנים, באו לידי ביטוי מאות מחשבות, תחושות והרהורים שהעסיקו אותו, חלקם בהומור, לעיתים בכאב ולעיתים בדאגה ופעמים רבות בפנייה אל אלוהים בשאלות שאין להן מענה. אחת מתחושותיו מבטאת אולי יותר מכל את המציאות בה הוא חי, אולי בעיקר לאחר שהיגר לצרפת:

"איני מוצא כלי את מקומי על פני כדור הארץ. זה מוזר. הרי הצולט כה רחב".

"כאשר מישהו שואל אותי מי אתה באמת, אני משיב: משהו בין נמלה לפיל, זה באמת קורה לי לציתים קשה לי לקבוע את זהותי האמיתית."

היו לנוני תקופות יפות בצרפת, אך הקשיים הרבים הכריעו אותו בהדרגה. לא הסתפקנו רק בשיחות טלפון, אלא גם בביקורים הדדיים, שאת כולם הנצחתי במצלמתי ובתמונות מסודרות באלבומים. הטיולים במקומות המדהימים בצרפת, נותרו חרוטים בזיכרוני כחוויות משותפות מענגות. נוני, אח שלי אהוב, היית אמן מוכשר בחסד. הדמויות שיצרת מגרוטאות ומכל מיני חפצים, משקפות את רגישותך הרבה מתוך דאגה לעתיד האנושות, לבעיית איכות הסביבה וגם כמחאה נגד מנהיגים שתלטנים. יש בכל הדמויות הללו הומור רב. הבטת על המציאות בעין כואבת, דואגת ומחייכת בו זמנית. שפע הרעיונות שלך זרם כמעין ולא היה קץ לשמחתך ולסיפוק שהיו לך כאשר סיימת לעצב דמות שבאמצעותה הצלחת להביע את הרעיון שצץ ממוחך הקודח, ואכן, הייתה לך הצלחה רבה בתערוכות בהן השתתפת. בייחוד משכו את תשומת לב המבקרים הדמויות הנעות באמצעות מנועים קטנים. כל פריט הכי קטן מיד עורר בך חשיבה יצירתית מקורית כיצד ניתן להפיח חיים בחפצים שלא נמצא להם דורש, כמתים הקמים לתחיה. וכך כתבת: **"השנים האחרונות הציסוק שלי באננות מצא לו נתיב חדש והוא שנותן לי לציתים את התחושה שאני מציין קוסט. אני אוסף חפצים שונים, כליים, מכשירים מכל הבא ליד, שאת רובם אני מוצא מדגמים שכבר לא מיוצרים ושאינן ביניהם שום קשר ולפתע ניצת בי הרעיון שסביבו מתאכזרים כמה מאותם פריטים ואני**

מצניק להם יצוד שונה כ"חיהם" המחודשים ושונה לחלוטין
 מייצודם המקורי. הם יוצרים יחדיו הרמוניה מושלמת - כריאה
 חדשה. יש לציין שאין לי מיד את כל המרכיבים הנחוצים ולציתים
 תהליך איסופט נמשך חודשים רבים. מדי פעם אני סורק את
 המלאי הנאצר בארבעים ובודק האם הכיצה עצמו של פריט זה או
 אחר להשתלב ביצירה והוא חיכה לרצף הזה בסבלנות רבה..."

עליית הגג של ביתכם שימשה לך כסטודיו להרכבת יצירותיך. שם איחסנת כמויות
 עצומות של גרוטאות שאספת במשך השנים. הסטודיו נראה כמו לקוח מסרט דמיוני
 על חייו של אמן ברמ"ח אבריו ובשס"ה גידיו: בפינות התיקרה ובזוויות החלונות היו
 המוני כורי עכבישים שהתהוו במשך שנים. אור קלוש חדר מבעד לחלונות קטנים
 שהאבק נאגר עליהם וחסם את קרני השמש לחדור בעדם.

על גבי שולחן העבודה שרר אי-סדר של כלי עבודה ופריטים להרכבה ומן התיקרה
 השתלשלה מנורה שהפיצה אור חיזור. המקום הזה היה אהוב עליך מאוד. שם שרתה
 עליך המוזה לרעיונותיך המקוריים, שהוכיחו חד משמעית את כשרונך האמנותי
 המיוחד. אחת האפיזודות המשעשעות שחווית הייתה בעת שחיפשת בחנות למכירת
 חפצים ישנים בובות. לא הייתה זאת הפעם הראשונה שקנית שם בובות, לכן המוכרת
 לא התאפקה ושאלה: "מה אתה עושה עם כל הבובות האלה?" ואלה השבת בכנות:
 "אני מוציא להן את העיניים..."

כאמור, המוטיבציה שלך ליצירותיך אלה, הייתה לא רק לשם האמנות, אלא גם כהבעה
 לחשיבותה של שמירת איכות הסביבה מתוך דאגה לקיומם של בעלי החיים והצמחייה
 ומתוך השאלה כיצד יתנהלו חיי בני האדם בעתיד לאור התיעוש המוגבר. בשיחותינו
 הטלפוניות שוחחנו פעמים רבות על המצב בארץ. אתה היית במערב, אבל בלבך היית
 במזרח, בארץ הולדתך. לא רק המצב הפוליטי העסיק אותך, אלא גם נושא איכות
 הסביבה ואיכות החיים בישראל. הרבה פעמים אמרת לי: "תוך שנים קרובות לא
 תישאר בארץ חלקת טבע. במדינה הקטנה הזאת בונים אין סוף בניינים וסוללים המון
 כבישים. מצפון לדרום, כל המדינה תיהפך למשטח אחד מכוסה בבטון ולא תשרוד
 פינה אחת ירוקה של הטבע".

רגישותך לאיכות הסביבה באה לידי ביטוי בדבריך לקראת תערוכה שהתקיימה באחד
 מבתי הספר באזור מגוריהם:

"המניעים לצבוקות" - אני בוחר סוג אמנות זה כדי להביע את
 רציון האיחזור.

לשם כך אני נותן לילדים משימה לאלות מה הם המקורות
 המרכיבים את יצירותי וכך אני ממחיש לילדים את הרציון
 לשימוש חוזר של חומרי פסולת."

אכן, פעמים רבות סיפרת לי כיצד, בניגוד להוראות, היית נכנס מבעד לפרצה בגדר
 המקיפה אתר של פסולת אלקטרונית כדי למצוא רכיבים שונים לדמויות שעיצבת
 ובעיקר כדי לפרק מנועים קטנים ממכשירי מיקרוגל שהושלכו, בהם השתמשת
 להרכבת הדמויות הנעות והמדהימות והייחודיות שהמצאת.

חלק מעבודותיו של אמנון ניתן לראות באתר באינטרנט, שכתובתו:
 Recyclopeda – ami strelinger

נוני יקר, את רגישותך הרבה ומחשבותיך על משמעות החיים, על אלוהים, על אמונה, על החיים והמוות, על היקום, על בעלי חיים ועל מערכות יחסים בין אנשים, הבעת באמצעות כתיבת הגיגים, שגם בהם, כמו בדמויות שיצרת, תיבלת יחדיו רצינות מלווה בכאב לצד הומור לעיתים שחור.

הנה אחדים מהגיגך הרבים אותם העלית על הכתב:

"את עולם האושר הייתי חוצה בפיתולי נחש, כדי שהדרך תתארך ותימשך ככל האפשר".

"יש לי זכות מלאה לדעת מה אלוהים חושב עלי משום שהוא זה שיצר אותי".
 "יום אחד פנה אלי אלוהים כאשר קראתי את הכתוב בספר: יפה מאוד בני, שאתה משנן את מחרוזת התפילות... השיבותי לו: סלח לי אלוהי, אני מתכונן לקראת בחינות הבגרות..."

"בכל פעם שאני מוצא עוד ועוד פגמים על כדור הארץ, אלוהים מאבד נקודות..."

"אני מסתפק רק בשלום, אך כל העולם טוען שיש לי דרישות יתר."

"עכביש טירון הוא זה המסתבך בקורים של עצמו..."

"רוב האנשים חושבים שרוב האנשים בכלל לא חושבים..."

"אשתי ואני החלטנו להשתתף בחוג לג'ודו כדי שנריב לפי הכללים..."

"אני מלא התרגשות. נותר לי צעד אחד בלבד כדי לעבור מהסוף לאין-סוף..."

"בוודאי טעיתי כאשר חישבתי את זמני האבוד, כי הגעתי לערך גבוה יותר ממספר שנותי..."

"מי שמקבל עונש של שני מאסרי עולם, לבטח יזכה באריכות ימים..."

"אני מצטער, אני כל כך עסוק. יהיה לי בוודאי זמן פנוי בשפע לאחר מותי..."

"אני מחזיק תמיד בכיסי בקבוקון קטן עם תרכיז של שמחת חיים כדי לרכך את רגעי העצב".

"אם מישהו יצליח למצוא את זמני האבוד, אעניק לו כמה דקות בתמורה".

"על כל אירוע מכאיב או משמח אני משאיר את דמעותי למזכרת..."

"כאשר מנחמים אותי ואומרים לי: אל דאגה, אלוהים נמצא תמיד לצידך. אני שואל את

עצמי כיצד מרגיש אלוהים כשאני תמיד לצידו."

"אם לאחר מותי יקראו לאחד מרחובות העיר על שמי, אני מבטיח שאספר לאלה שלא שמעו עלי מעולם, את כל מעללי".

"בטרם עלותי לגן עדן, הובטח לי שאקבל במקום את כל צרכי. עלי להביא אך ורק את

מברשת השיניים שלי".

"כאשר התנועה לגן עדן ולגהינום מואטת, אלוהים והשטן משחקים בקלפים כדי להרוג

את הזמן".

"לו הייתי מריונטה, הרי הבובנאי המפעיל אותי היה ננזף כאשר הייתי עושה תנועות

מגונות..."

והמחשבה שנוני העלה על הכתב "הציקר השפילי לה לצרופ הנאה

לאחריט, הייתי רוצה להיות חלק מהט", מוכיחה את רגישותו הרבה לאדם

באשר הוא.

קצרה היריעה מכדי לספר ולקרוא את החומר הרב שנוני הותיר: המון הגיגים והרבה מאוד מכתבים גם כאלה ששלח אלי ולהורים בתקופה בה שהה בחוץ לארץ בטרם הצטרף לקיבוץ מעיין צבי ולאחר שהיגר לצרפת. אין ספק שמכתבים אלה אפשר לדלות עוד ועוד נתונים על תכונותיו, אופיו ועל כל המכלול באישיותו המיוחדת.

נוני יקר ואהוב, אין זה מפליא אותי שציווית לפזר את עפרך בטבע, שכן כל חיך היית מקורב מאוד לטבע, דאגת לגורלו בעתיד ולא הפסקת להתפעל מתופעות הטבע ומפלא הבריאה. כך למעשה הפכת להיות חלק ממנו, כפי שכתבת: "אלוהים יקירי, אתה הוא זה שקבעת את גורלי באמריך: מעפר באת ואל עפר תשוב. דע לך שאני משלים עם גורלי זה. בעולם שכזה אני מעדיף להיות עובר אורח".

נוני אח שלי, מחשבותיי נתונות לך בכל יום. אתה מאוד חסר לי וזכרך היקר והאהוב מאוד לא ימוש מליבי לעולם ועד.

כתובת: אילנה גל-הדר שליטתך
אחותי של אמונת שלילתך

ההסתדרות הכללית של העובדים העברים בא"י

קבוצת כפר המכבי

קבוצת פועלים להתישבות שתופית בע"מ

ח י פ ה

ת.ד. 1453

תאריך: 24.12.1940

אחבי חוס שלום,

שלום לך חיי,

משחק שלישי יתקיים תבוא יתקיים בשבוע
הבא, וזאת אשמירה היא עכ"ל בהודעתך
אמרו את העניין שלום וא"כ.
לא אסור את זה לקבלות.
קיים שלום לך בחיוב

שלום
אברהם יואל